فصلنامه طبّ جنوب
پژوهشکده زیست-پزشکی خلیج فارس
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی بوشهر
سال پانزدهم، شماره ۱، صفحه ۸۳ - ۸۱ (بهار ۱۳۹۱)

معرفی کتاب

تألیف: دکتر آرزو نجفی
انتشارات دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی- درمانی بوشهر
شابک: ۲-۲-۹۶۹۶۸-۹۶۴
۲۶۸ صفحه، ۲۰۰۷، قیمت: ۰ ریال

اسفنج‌های دارویی خلیج‌فارس

اسفنج‌ها با ۱۰۷ جنس و بیش از ۱۵ هزار گونه از شگفت‌انگیزترین جانداران پرسلولی دریازی محسوب می‌شوند که بیش از ۵۰۰ میلیون سال از پیدایش آنان می‌گذرد و در این‌گذر زمانی، برای ستیزه با تهدیدهای زیستی و رویارویی با محیط متغیر دریایی، به سامانه‌های پدافند مولکولی و شیمیایی پیچیده‌ای مجهز شده‌اند که زیست پایدارشان را تاکنون میسر نموده است.

چنین است که امروزه این جانداران منبعی بی‌همتا از فراورده‌های فعال زیستی را فراروی پژوهشگران و شیمیدان‌های دریایی گشوده‌اند. تاکنون هزاران ترکیب فعال شیمیایی از این جانداران استخراج شده است. برخی از این فرآورده‌ها از جمله "دیسکودرمولید" در مراحل پایانی پژوهش‌های بالینی خود می‌باشند.

آمریکا، اسپانیا، ژاپن و استرالیا در زمره پیشگامان کاربردهای زیستی اسفنج‌های دریایی می‌باشند. با توجه به مجاورت استان زرخیز بوشهر با خلیج همیشه جاودان پارس، بخش فناوری زیستی دریایی و پزشکی مرکز پژوهش‌های سلامت خلیج‌فارس در قالب پروژه‌ای، کتاب "اسفنج‌های دارویی خلیج‌فارس" را به‌عنوان سرآغاز پژوهش‌های شناسایی گونه‌های دارویی اسفنج‌های خلیج‌فارس تدوین نمود. داده‌های کنونی در مورد گونه اسفنج‌های دریایی شناسایی شده در خلیج‌فارس انگشت‌شمار می‌باشد. بنابراین در این کتاب از یاری دانشمندان زیست‌شناس جهان برای گردآوری فهرستی از اسفنج‌های دریایی شناسایی شده در منطقه بهره برده شده است.

فهرست اولیه ارایه شده از اسفنج‌های شناسایی شده در خلیج‌فارس، سواحل کشورهای عربی منطقه و دریای سرخ با همکاری دکتر هلموت‌لهنرت تاکسونومیست آلمانی، دکتر روب‌وان سواست رییس بخش بی‌مهرگان موزه جانورشناسی دانشگاه آمستردام هلند و دکتر جاشین گوگل از مؤسسه بیولوژی دانشگاه اشتوتگارت آلمان گردآوری شده است.

جستار فهرست جامع جنس و گونه‌های اسفنج‌های شناسایی شده در پایگاه‌های مختلف داده‌های پزشکی، نمایانگر وجود فراورده‌های فعال زیستی و دارویی در

* بوشهر، دانشگاه علوم پزشکی، دانشگاه علوم‌پزشکی، مرکز تحقیقات زیست فناوری‌دریایی خلیج‌فارس، پژوهشکده زیست‌پزشکی خلیج‌فارس
E-mail: najafeeaz@gmail.com

۵۵ جنس و ۲۸ گونه از اسفنج‌های خلیج‌فارس بوده است که در بخش‌های مختلف کتاب همراه با داده‌های تاکسونومیک به‌تشریح هر یک پرداخته شده است. از جمله فراورده‌های فعال زیستی اسفنج‌های خلیج‌فارس می‌توان به این موارد اشاره نمود: مواد سیتوتوکسیک و ضدتومور (۳۵ جنس و ۲۰ گونه)، ضدالتهابی (۸ جنس و ۶ گونه)، ضدویروسی (۸ جنس و ۱ گونه)، ضدباکتری (۱۷ جنس و ۵ گونه)، ضدمالاریا (۲ جنس و ۴ گونه)، ضدقارچ (۹ جنس و ۵ گونه). یافته‌های ارایه شده در این کتاب نشانگر آن است که اسفنج‌های خلیج‌فارس می‌توانند به‌عنوان داروخانه‌ای طبیعی در آینده نقش ایفا نمایند.

امید است کتاب "اسفنج‌های دارویی خلیج‌فارس" آغازگر پژوهش‌های بنیادین در زمینه شناسایی و استخراج فراورده‌های فعال زیستی و دارویی از اسفنج‌های خلیج‌فارس باشد.

Book review

Medicinal Sponges of the Persian Gulf

Dr. A. Najafi [1*]

ISBM: 964-96968-2-2

Bushehr University of Medical Sciences, 2007, 268 pages, $0

Marine sponges with about 107 genuses and more than 15000 species constitute one of the most wonderful marine invertebrates. These creatures with wide variety of biologic compounds has offered unique source of marine bioproducts towards marine researchers and chemists. Persian Gulf is habitant of various marine organisms including different species of marine sponges. The book "Medicinal sponges of the Persian Gulf" offers comprehensive review of marine bioproducts of Persian Gulf sponges. Due to limited information regarding various species of Persian gulf sponges, list of identified marine sponges of Persian gulf and Red sea that is presented in the book was collected in collaboration with Dr. Helmut Lehnert from Germany, Dr. Rob Van Soest from Amsterdam university and Dr. Jochen Gugel from Stuttgart university. Derivatives of about 55 genuses and 28 species of Persian Gulf sponges were found to be bioactive through searching medical databases and are reviewed in different chapters of the book. Cytotoxic and antitumor compounds constitute the most products derived from Persian Gulf sponges. The review explores Persian gulf sponges as a natural pharmacy with potential pharmaceutical derivatives in near future and indicates further need for investigation of Persian gulf marine organisms' for bioactive products.

**Address for correspondence*: The Persian Gulf Marine Biotechnology Research, The Persian Gulf Biomedical Institute, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, IRAN; E-mail: najafeeaz@gmail.com